

Et nyt år er begyndt

Igen i år blev repræsentantskabsmødet et tilløbsstykke. 374 stemmeberettigede ældrerådsmedlemmer og 100 ældrerådsmedlemmer uden stemmeret deltog i mødet sammen med en halv snes gæster.

Tak for den store opbakning ældrerådene viser DANSKE ÆLDRE RÅD ved at deltage i mødet og i debatten. Tak for den store tillid, der blev vist mig ved formandsvalget.

Pressen fandt ikke anledning til at komme til repræsentantskabsmødet, men notiser om uddeling af Ældrerådernes Hæderspris og formandsvalg er bragt i de fleste landsdækkende aviser, mens udtalelsen kun er bragt et enkelt sted.

Bestyrelsen har haft sit første møde, hvor Jens Erik Madsen blev genvalgt som næstformand og John Dybdal, Bent Åge Rasmussen og Preben Jønsson til forretningsudvalget.

Bestyrelsen udsendte efter mødet en pressemeddelelse, "Slip kommunerne fri", som opbakning til socialminister Karen Ellemanns udmelding om, at kommunerne får bedre muligheder for at bestemme om egne anliggender. Vi tror, at et større kommunalt råderum vil åbne muligheder for en forbedring af dagligdagen – såvel for ældre som for personale og ældreråd.

Efterårets kommunalvalg står for døren. En atypisk periode er ved at rinde ud. En periode, hvor danmarkskortet blev forandret. Opgaver blev flyttet. Det betød forandring for alle, selv om forandringerne blev størst for de sammenlagte kommuner.

At omstilling tager tid blev bekræftet til fulde. Mange kommuner benytter valget til at gøre status og foretage justeringer på deres struktur.

Omstillingen har også præget ældrerådernes arbejde i den forløbne periode og vil sandsynligvis gøre det fremover. Der skal bl.a. skelnes mellem de effektiviseringer, der skal frigive ressourcer til gavn for borgerne

og de besparelser, der fjerner ressourcer og sænker servicen som følge af, at krisen kradsler i kommunerne. Men der må under alle omstændigheder, findes lokale løsninger.

Når omstillingen er gennemført, vil vi formentlig erfare, at kommunalpolitikkerne i højere grad træffer overordnede beslutninger om politikker, om rammerne for det daglige arbejde og om gennemførelsen af politiske mål. Det kan blive en spændende udfordring for ældrerådene. Kommer en sådan forandring til at betyde mere indflydelse til ældrerådene? Måske! Det er i hvert fald en udfordring.

Udfordringen for DANSKE ÆLDRE RÅD består på den korte bane i at medvirke til, at de ældreråd, der skal til valg nu, får et godt valg og at give de nyvalgte ældreråd og deres medlemmer hjælp til at komme godt i gang. Temadagene til foråret bliver et tilbud om en god start. På den lange bane består udfordringen i at samle viden og erfaring fra valgene og følge opfordringen fra repræsentantskabet om at arbejde for en fælles valgdato med tilknytning til kommunalvalget.

Flere af de større ældreorganisationer støtter op om ældrerådsvalgene. De fleste af deres medlemmer er ældrerådernes vælgere, og organisationernes indsats kan helt sikkert gavne det lokale samarbejde.

Bestyrelsen har taget fat på et nyt år. Selv om valgene fylder meget lige nu, banker andre udfordringer også på:

Udbygge samarbejdet med ældreorganisationerne, vi har mange berøringsflader, selv om indfaldsvinklerne er forskellige. Folkepensionen er et oplagt samarbejds-emne. Få lovfæstet regionsældrerådene. Søge en permanent finansiering af DANSKE ÆLDRE RÅD.

Der er nok at tage fat på nu og resten af året.

Kirsten Feld
formand

Nyt fra ministerier og styrelser	2	Undersøgelser og publikationer	19
Temadage og konferencer	2	Fra ældreråd til ældreråd	19
Konferencerapport	3-18	Nyt fra DANSKE ÆLDRE RÅD	19

Nyt fra ministerier og styrelser

FN's handicapkonvention

Folketinget har d. 29. maj enstemmigt besluttet, at Danmark skal ratificere FN's internationale handicapkonvention. Konventionen blev vedtaget af FN's generalforsamling d. 13. december 2006 og skal sikre de grundlæggende menneskerettigheder for mennesker med funktionsnedsættelse. Den skal bidrage til, at mennesker med funktionsnedsættelse opnår lige muligheder og de samme rettigheder, som andre mennesker har inden for områder som uddannelse, arbejde og det sociale liv.

På DANSKE ÆLDRE RÅDs repræsentantskabsmøde opfordrede en taler ældrerådene til at benytte konventionen som tjekliste ved udformning af kommunale kvalitetsstandarder.

Læs mere om konventionen på Indenrigs- og Socialministeriets hjemmeside: www.vfm.dk, Sociale områder, Handicap, Handicap-politik, FN's Handicapkonvention

Udfordringsretten

Udfordringsretten er en del af regeringens afbureaukratiseringsprogram. Udfordringsretten betyder, at de institutioner, der leverer offentlig service, får mulighed for på forsøgsbasis at blive fritaget for nogle af de gældende statslige og lokale regler samt overenskomstmæssige regler for at afprøve nye måder at gøre tingene på i den offentlige sektor. Offentlige institutioner og private leverandører

kan ansøge om dispensation fra gældende regler. Målet er at finde nye og mindre bureaukratiske måder at opfylde de mål, som lovgivningen eller lokale regler er møntet på. Sundhed og Omsorg i Århus Kommune har f.eks. ansøgt om dispensation fra reglerne om det kommunale tilsyn. Der lægges op til færre og mere behovsorienterede tilsyn.

Udfordringsretten omfatter som udgangspunkt alle de centrale serviceområder på det kommunale og regionale område, og derfor er der talrige muligheder for forsøg. Der kan løbende indsendes ansøgninger. De første forsøg, beskrevet i ansøgninger indsendt til ministeriet inden d. 1. april 2009, forventes iværksat senest medio 2009.

Læs mere om udfordringsretten – bl.a. eksempler på dispensationsansøgninger, ansøgningskema og vejledning hertil, på Indenrigs- og Socialministeriets hjemmeside: www.vfm.dk, Velfærdsudvikling, Afbureaukratisering og regelforenklning, Udfordringsret

Pulje til udvikling af bedre ældrepleje

Servicestyrelsen og Indenrigs- og Socialministeriet står bag en ansøgningspulje, hvor der sættes fokus på såvel de ældres som personalets ønsker for forbedring af ældreplejen i både offentligt og privat regi. Ansøg-

ere kan være kommuner, selvejende institutioner og private leverandører af praktisk bistand/personlig pleje samt private leverandører af madservice.

Formålet med puljen er at fremme en bred vifte af aktiviteter og initiativer, der kan forbedre ældreplejen på både kort og langt sigt. Projekterne skal være rettet mod de ældre borgere eller mod personalets vilkår.

Puljen har fire overordnede temaer:

- Hjælp til selvhjælp
- Skab den bedste kontakt mellem ældre, pårørende og personale
- Øget koordinering mellem omsorgs- og sundhedsindsats
- Få mest ud af tiden - fokus på organisering og arbejdstilrettelæggelse

Inspiration til spændende projekter inden for de enkelte temaer findes bl.a. i pjecen "Puljen til udvikling af bedre ældrepleje". Pjecen kan downloades på Indenrigs- og Socialministeriets hjemmeside.

Ansøgningsfristen i år udløb d. 26. maj, men der udmøntes 50 mio. kr. igen i 2010.

Læs mere om puljen på Indenrigs- og Socialministeriets hjemmeside www.vfm.dk, Puljer, Sociale områder, Ældre, Pulje til udvikling af bedre ældrepleje

Temadage og konferencer

Konference

Da mange ældreråd har travlt med at forberede og gennemføre valg i sidste halvår af 2009, udbydes der ikke temadage i efteråret.

Derimod afholdes en konference d. 27. oktober i Vingstedcentret, Vejle. Program udsendes efter sommerferien.

Konferencerapport

Hvem har ansvaret nu, og hvem får det i fremtiden?

I et valgår er spørgsmålet om, hvem der får ansvaret i kommunerne de næste fire år, højaktuelt. Det er sikkert, at alle politikere op til kommunalvalget vil gøre klart, at de arbejder for at skabe de bedste betingelser for kommunens ældre borgere. På den ældrepolitiske konference d. 6. maj valgte DANSKE ÆLDRE RÅD derfor at sætte fokus på vilkår og betingelser for en god hverdag som ældre borger i kommunen og som bruger af serviceydelser. Her tog ca. 500 deltagere aktivt del i debatten og kom med nye perspektiver og løsningsforslag på udfordringerne.

En af de mange udfordringer, kommunernes politikere og ældreråd er nødt til at forholde sig til, er, hvordan man sikrer arbejdskraft på ældreområdet i årene fremover: Fakta er, at ældrebefolkningen er stigende, og de kommende generationer på arbejdsmarkedet, er små. Som man kan læse i konferencerapporten, fortalte Truels Schultz, medlem af KL's social- og sundhedsudvalg, at kommunerne gør, hvad de kan for at tiltrække og fastholde arbejdskraft i plejesektoren. Dokumentation og kontrol nævnes ofte som en medvirkende årsag til, at arbejdspladserne på ældreområdet er

mindre attraktive. Verner C. Petersen, docent, cand.scient. og dr. phil., skød skarpt mod det, han kalder, regel- og dokumentationstyranniet. Han var også kritisk i forhold til velfærdsteknologi og nye teknologiske hjælpemidler. Mange ser, at hjælpemidler kan give større selvstændighed trods tab af funktioner, hvilket blev fremhævet på flere seminarer. Intet kan dog erstatte menneskelig omsorg og varme. Det berettede Thyra Frank, leder af plejehjemmet 'Lotte', levende om.

I seminarerne var der plads til drøftelser mellem ældrerådsmedlemmer og oplægsholdere om temaer som visitation, forebyggende hjemmebesøg, madlavning i små boenheder og tilgængelighed. Alt i alt en spændende dag med input, som fremover kan inspirere ældrerådene i deres arbejde.

Tak til fotograf Maj Skibstrup, som endnu engang har formået at fange levende øjeblikke fra konferencen. Hendes billeder kan ses her i rapporten.

*Kirsten Feld
Formand*

Indhold

Indledning	3
Referater af hovedoplæg	4
Referater af seminarer	8

Verner C. Petersen: Man kan da ikke måle en elefant

“Godmorgen ældrebyrde!” Deltagerne mumler indbyrdes ved ordene fra dagens første oplægsholder. Verner C. Petersen griner afvæbnende og forklarer, at sådan har sproget forvandlet sig: I dag tales der et økonomisk sprog, hvor man ser ned på folk og reducerer dem til tørre tal. Alt skal være eksplicit, og alt skal kunne måles og vejes. Det er en af årsagerne til det regel- og dokumentations-tyranni, som vi oplever inden for den offentlige sektor i disse år, ikke mindst i ældreplejen.

Verner C. Petersen har kridtet banen op. Han er docent, cand.scient. og dr. phil. ved Institut for Ledelse, Handelshøjskolen, Aarhus Universitet. Han er en af de skarpeste kritikere af dokumentations- og kontrolbølgen og har arbejdet med ledelse og ledelsesformer i mere end 20 år.

Hvad er det, vi måler på?

Verner C. Petersen mener, at det største problem i forbindelse med regel- og dokumentationstyranni er, at vi tror, vi kan planlægge og kontrollere alting hele livet igennem. Når det viser sig, at det ikke kan lade sig gøre f.eks. på det sociale område, bliver vi skuffede og kræver, at politikerne griber ind og laver flere regler. Det er derfor først og fremmest os selv som borgere, der må gribe i egen barm, da det er os, der forlanger klare mål overalt. Styling gennem detaljerede planer, mikroprogrammering, resultatmålinger, evalueringer, resultatløb, værdier, regler og kontrol opstår, fordi vi forlanger klare mål. Desværre er de specifikke og klare mål, der styres efter, oftest fuldstændig tilfældige og uden sammenhæng med det højere formål. Verner C. Petersen giver et eksempel: En evaluering af en række kurser, hvor et vigtigt mål for kursusrækkens succes er antallet af deltagere. Verner C. Petersen spørger retorisk, om antallet af deltagere afspejler, om deltagerne rent faktisk lærer noget?

Verner C. Petersen fortæller en historie om syv blinde mænd, der skal måle en elefant for at lave en

akkurat beskrivelse af dyret: Han, der måler benene, mener, at dyret er ligesom en søjle, mens han, der måler snabelen, bestemt mener, det er en slange, den tredje måler øret og mener, der er tale om en vifte og så fremdeles. Hvad bliver det samlede resultat af observationerne? I hvert fald ikke en elefant. Meget dokumentations- og evalueringsarbejde minder om denne historie – man handler i blinde.

Tillid til medarbejderne

En af måderne, der styres på, er gennem mikroprogrammering. Borgeren skal vide præcist, hvad denne kan forvente af det offentlige, og derfor er der nøje gjort rede for, hvad institutionens medarbejdere skal yde. Verner C. Petersen viser nogle meget specifikke vejledninger, hvor plejepersonale indgående bliver forklaret, hvad det vil sige at give et bad, sæbe ind, skylle af og tørre: “Ja, det minder om servicemanualen til en gammel Ford”. Verner C. Petersen mener, at det er frustrerende for medarbejderne på denne måde at få frataget alt individuelt ansvar.

Enkeltvis på ældreområdet sætter personalet under et urimeligt pres, mener Verner C. Petersen. Det er ikke i orden, at et tv-hold bånder 140 timers skjult kamera på et plejehjem for herefter at klippe korte sekvenser ud, der er problematiske, og vise

dem i bedste sendetid. Når mediemøllen først arbejder, ender det desværre ofte med, at en hårdt presset minister skærper reglerne på området og laver flere retningslinjer. Det er synd, da stramningerne rammer alle plejehjem, selvom det måske kun er tre, der faktisk har problemet. Ifølge Verner C. Petersen er den eneste reelle måde at rette op på problemerne, at medarbejderne selv indberetter systematiske afvigelser.

Verner C. Petersen er også skeptisk i forhold til velfærdsteknologi. En reklamefilm for håndholdte computere til brug i ældreplejen toner frem på storskærmen. Hjemmehjælperen, som er på hjemmebesøg hos en ældre borger, bruger en masse tid på at tjekke skemaer, dokumentere opgaver og afrapportere til sin leder på computeren. Der er ikke meget tid til den ældre borger, og Verner C. Petersen mener, eksemplet er i strid med, hvad der er god ældrepleje.

Afbureaukratisering, værdiledelse og samfundet som myretue

For tiden tales der meget om afbureaukratisering og regelforenkling, hvilket de fleste er positivt stemte overfor. I regeringens kvalitetsreform fylder afbureaukratisering også meget. Verner C. Petersen peger på et paradoks: På den ene side handler kvalitetsreformen om, at alle borgere skal have flere rettigheder gennem

kontrakter, målinger og kontrol, på den anden side ønskes en afbureaukratisering.

Verner C. Petersen konstaterer tørt om værdiledelse, at "det er noget bras", selvom værdiledelse af mange ledere både i det offentlige og det private bliver opfattet som alternativ til regel- og dokumentationsstyret ledelse. Han er selv en af ophavs-mændene til trenden, men mener, at idéen er blevet misforstået: Værdiledelse er i dag meningsløs repetition af overfladeværdier, som bruges til vinduespynt. Det er til forskel fra værdibaseret ledelse, som tager de tyste værdier alvorligt. De tyste værdier eksisterer kun i kraft af handlinger og ikke ord – det handler om helt basale betingelser for social gruppeadfærd, som f.eks. gensidighed, kooperation og empati. Verner C. Petersen mener, værdibaseret ledelse er vejen frem, og at meget er vundet, hvis personalet forstår idéen, menin-

gen og retningen med deres arbejde og arbejdssted.

For at finde nye løsninger foreslår Verner C. Petersen, at vi betragter samfundet som en myretue: Den er kompleks, nærmest uoverskuelig og vi kan ikke få overblik over den, – men alligevel fungerer den. På trods af kompleksiteten er det muligt via selvorganisering, selvregulering og selvkontrol at få tingene gjort. Samfundet har udviklet sig til dét, det er i dag, uden en overordnet detailstyring – Verner C. Petersen kalder det Complex Evolution. Han illustrerer ved at invitere 12-14 deltagere op på scenen til et lille eksperiment. Han spørger dem, om de kan lave et ottetal. Deltagerne former i løbet af et halvt minut to rundkredse, som hænger sammen med hinanden på midten. Verner C. Petersen kommenterer: "Jeg gav deltagerne uklare instrukser, og alligevel var de i stand til hurtigt at løse opgaven". Eksemplet

viser, hvordan mennesker har umådelige evner for selvorganisering, f.eks. var der mange forskellige måder at løse opgaven om ottetallet på. Overført på offentlig ledelse skal lederen udstikke formålet med opgaven for sine medarbejdere. De skal bruge deres viden og intelligens for at indfri dem, i stedet for at ledere i mindste detalje bestemmer, hvad der skal til for at løse en opgave.

Verner C. Petersen vil have afskaffet de klare mål. Han opfordrer til civil u lydighed blandt medarbejderne, hvis politikerne ikke er med på idéen. Han afslutter sit tankevækkende oplæg med citatet:

"Det fornuftige menneske tilpasser sig selv til verden; det ufornuftige menneske forsøger ihærdigt at tilpasse verden til sig selv. Derfor afhænger alt fremskridt af det ufornuftige menneske", G.B. Shaw (1903).

For referat: Konsulent Lise Sørensen.

Truels Schultz: Udfordringer på ældreområdet

Truels Schultz holder oplæg om de udfordringer kommunerne står over for i de kommende år i kølvandet af kommunesammenlægninger, kvalitets- og velfærdsreform, økonomiske stramninger og en voksende ældrebefolkning.

Truels Schultz er medlem af KL's Social- og Sundhedsudvalg. Desuden er han medlem af Assens byråd samt tidligere borgmester i Assens kommune, hvor der bor 42.000 indbyggere.

Mange kommuner er stødt på problemer i forbindelse med harmoniseringer efter kommunesammenlægninger. I Assens startede man processen med at lægge budgetterne for de seks sammenlagte kommuner sammen. 10% af budgettet blev derefter brugt til at afbøde på de største urimeligheder ved sammenlægningen, hvilket ifølge Truels Schultz var en god model.

Kommunerne og fremtidens ældre

Truels Schultz ridser op, hvad han ser som de største udfordringer på ældreområdet for kommunerne i de kommende år. Der bliver stadig flere ældre, hvilket bl.a. skyldes, at vores fysiske helbred forbedres. Det er dog en stor udfordring, da der samtidig bliver færre til at arbejde i ældresektoren. Antallet af ældre med kroniske sygdomme er højt, og stadig flere får demenssygdomme – i hjemmeplejen er 25% af borgerne ramt af en demenssygdom, mens 65 -75% af beboere på plejcentre er ramt af en demenssygdom. Andelen af ældre

med anden etnisk baggrund er stigende, og Truels Schultz mener, det er en udfordring, vi ikke ved nok om endnu. Derudover er der pres på kommunerne i form af reforminitiativer og detailstyring fra Folketinget.

På den anden side er flere ældre også meget ressourcestærke både helbreds mæssigt og økonomisk. De stiller store krav og er vant til at få dem opfyldt.

Truels Schultz mener, at udfordringen i forhold til ressourcestærke ældre bliver at efterkomme deres ønsker om højere grad af individualitet og overblik og samtidig matche kommunernes behov for stram ressourcestyring. Som eksempel nævnes, at man måske kan udvikle det frie valg med større udbud gennem formueafhængig brugerbetaling på praktisk hjælp.

Sundhedsområdet

Sundhedsfremme og forebyggelse er et nyt ansvarsområde i kommunerne. Sundhedsområdet bliver i stort omfang flyttet til kommunerne, og

kommunerne skal tænke sig som en del af det samlede sundhedsvæsen. Et sundhedsfremmende og rehabiliterende sigte er mere end nogensinde nødvendigt i den kommunale opgavevaretagelse.

Truels Schultz pointerer, at kommunernes sundhedsmæssige faglighed udfordres som følge af disse tendenser. Kommunerne vil og kan bidrage til at skabe et sammenhængende sundhedsvæsen, men det stiller flere krav til ældreområdet medarbejdere.

Mangel på arbejdskraft – rekruttering og fastholdelse

Truels Schultz finder, at kommunernes opgaver er meget komplekse: Samtidig med at målgruppen for ældreområdets ydelser stiller store krav, er der mangel på arbejdskraft på området. På grund af de små årgange mangler der unge inden for sundheds- og plejeområdet. Ca. hver tredje af de offentligt ansatte er 50 år eller ældre, og på ældreområdet er tendensen mest udbredt blandt rengøringspersonalet, hvor fire ud af 10 er over 50 år. På trods af stigende arbejdsløshed og dermed bedre rekrutteringsmuligheder på kort sigt, ser fremtiden på længere sigt dystert ud. Blandt sygeplejersker forventes et årligt underskud på 600 - 700 personer frem til 2015. Den samme tendens gør sig gældende på SOSU-området. Problemet forstærkes af, at der er færre, der søger ind på uddannelserne, samt et stort frafald. Truels Schultz understreger, at det er nødvendigt, at ministeriet og KL tager en

dialog med de relevante uddannelsesinstitutioner og får afstemt de faglige udfordringer, f.eks. en opprioritering af demensområdet.

Kommunerne har stort fokus på rekrutteringsproblemet og arbejder på at gøre arbejdspladserne indenfor ældreplejen mere attraktive med bedre udviklingsmuligheder og større arbejdsglæde for medarbejderne. Samtidig arbejder mange kommuner intensivt med at forbedre forholdene for elever og studerende. Desuden ønsker nogle kommuner at importere mere udenlandsk arbejdskraft til ældreområdet fra f.eks. Sverige, Tyskland og Polen.

Truels Schultz fortæller om de lokale forhold i Assens Kommune. Her er kommunalbestyrelsen meget bevidst om, at udfordringen på ældreområdet er rekruttering og fastholdelse af medarbejderne. Ca. 25% af medarbejderne på ældreområdet i Assens Kommune er over 55 år. Søgningen til området er lille og frafaldet blandt elever stort, ca. 25% pr. hold. Kommunen arbejder derfor bl.a. på at styrke ledelsen gennem videreuddannelse, gøre arbejdspladserne attraktive gennem sundhedscertificering og tilbyde alle medarbejdere kurser mv. Filosofien bag initiativerne er, at glade og dygtige medarbejdere giver kvalitet i ydelserne og engagement i samspillet med borgerne.

Reformer og detailstyring

Udover et pres fra egne borgere

oplever kommunerne også et pres fra politikerne på Christiansborg. De sidste års store reformer gør kommunernes arbejdsvilkår vanskelige, da kommunerne konstant er i en forandringsproces. Truels Schultz er træt af, at kommunerne løbes over ende, når Folketinget detailplanlægger med strammere regler og retningslinjer. Truels Schultz fremhæver lovgivning om loft på betaling på madservice som et eksempel på, at Folketinget blander sig i et alligende, som hører under det kommunale selvstyre. Bagsiden af den lovgivning er, at kommunerne låses. De kommuner, der tidligere kunne levere maden billigere, sætter formodentlig med tiden prisen op til de 3.000 kr. om måneden.

Personligt mener Truels Schultz, at kommunerne er udsat for dokumentationstyranni som kvæler faglighed, arbejdsglæde og fjerner fokus fra kerneydelsen. En del af dokumentationsarbejdet er nødvendigt for at vide, hvordan ressourcerne bedst benyttes, men der er for meget. KL's udmelding er, at hvis nye kvalitetsstyringsystemer skal ind på ældreområdet, skal nogle af de gamle ud.

Truels Schultz afslutter med at glæde sig over det gode samarbejde mellem ældreråd, DANSKE ÆLDRE RÅD og KL og understreger, at kommunerne er parate til at indgå i dialog.

For referat: Konsulent Lise Sørensen.

Thyra Frank: Livsglæde og stjernestunder

Thyra Frank, folkekær og kontroversiel forstander på plejehjemmet 'Lotte', er kendt for sin ledelsesfilosofi og måde, hvorpå hun skaber hjemlige og trygge rammer for beboerne på plejehjemmet.

Thyra Frank indtager scenen på sin egen uhøjtidelige facon. Hun fortæller om, hvordan hendes mor flyttede ind hos hende og husbond for ni år siden, da hun ikke kunne klare at bo for sig selv længere. Moderen er med hende på arbejde hver dag. Det er ikke usædvanligt på 'Lotte', hvor personalet har deres børn med på arbejds- engang imellem. Et andet eksempel på den åbenhed og mangfoldighed, som eksisterer på plejehjemmet, er, at det hegn, der tidligere var mellem plejehjemmet og en naboskole, blev revet ned, så børnene og plejehjemsbeboerne kan have glæde af hinanden. Især om sommeren kommer børnene nu forbi plejehjemmets have og spiser bolsjer sammen med beboerne. Thyra Frank mener, at den åbenhed bringer glæde i de ældres liv.

Hemmeligheden bag

På plejehjemmet åbnes op for rum og plads til, at folk kan være forskellige med forskellige ønsker og behov.

Personalet hjælper folk til at leve det liv, de altid har levet. Kernen er at finde mennesker, hvor de er, give dem livsglæde og stjernestunder. Så enkel er hemmeligheden bag plejehjemmets succes, mener Thyra Frank og uddyber: "Det er en menneskeret at komme ud i skoven, lige såvel som at det er en menneskeret at gå på toilettet i stedet for at skulle gå med ble". Hun tager afstand fra kontrol- og dokumentationsbølgen på ældreområdet, men på 'Lotte' kan de heller ikke slippe for de mange kontrolbesøg fra kommunen. Thyra Frank synes, det fører til en ensretning, som hun er imod – på 'Lotte' finder man netop forskellighed berigende. Hun mener, at det er en evig kamp at bibeholde plejehjemmet som et hjem og ikke en institution.

En vigtig problemstilling, som optager hende er, hvordan vi håndterer døden: "Lige såvel som der fokuseres på os, når vi kommer til verden, skal der være en særlig opmærksomhed, når vi skal herfra. Vi er stadig individer med forskellige behov, og der er ingen grund til, at vi skal dø som kopier, når vi fødes som originaler".

Ledelsesfilosofien er sund fornuft
Indenfor ledelse er Thyra Frank et vel-

renommeret navn. Plejehjemmet 'Lotte' har Danmarks laveste sygefravær. "De penge, der spares ved ikke at skulle have vikartimer, bruges til at spise, ryge og rejse for", griner Thyra. Hun mener, at den succesfulde ledelsesfilosofi, som hun praktiserer, blot handler om sund fornuft og medmenneskelighed: "Mit personale er heart- ikke headhunted." Den vigtigste egenskab for at være en god social- og sundhedshjælper og at kunne begå sig på 'Lotte' er, at man skal kunne holde af, holde om og holde ud.

For referat: Studentermedhjælp Louise Scheff Hansen.

Ni seminarer

I det følgende refereres konferencens ni seminarer. Referenter er medlemmer af DANSKE ÆLDRE RÅD'S bestyrelse og sekretariat. Referaterne er redigeret af sekretariatet.

Seminar 1: Servicestyrelsen og kommunerne

Bente Meunier, chef for Ældre enheden, Servicestyrelsen, hjemmeside: www.servicestyrelsen.dk

Bente Meunier indleder med at beskrive Servicestyrelsen som en bro: Den udgør en rådgivningsforbindelse mellem kommuner, regioner, leverandører og borgere. Servicestyrelsens mission er at samle viden, at formidle på det sociale område og herudover at styre puljemidler. Det er muligt for den enkelte borger at henvende sig til Servicestyrelsen.

Servicestyrelsen har 250 medarbejdere. I Ældre enheden, som er en del af Servicestyrelsen, arbejder 12 personer. På Servicestyrelsens hjemmeside findes megen nyttig information. De fleste udgivelser kan downloades eller rekvireres gratis.

VISO hører under Servicestyrelsen. VISO står for "Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation". VISO tilbyder gratis, landsdækkende specialrådgivning til borgere, kommuner, institutioner og tilbud på social- og specialundervisningsområdet, når den rette ekspertise ikke findes i kommunen. Alene på demensområdet har der siden 1. juni 2008 været 90 henvendelser om demente beboere med problemskabende adfærd. 70% af borgere på plejecentre er demente. VISO blev oprettet d. 1. januar 2007, og er opstået i forbindelse med udarbejdelsen af kvalitetsreformen.

Udfordringsret

Bente Meunier forklarer, at formålet med at indføre en kvalitetsreform var at sætte borgerne i centrum og skabe mere tillid, tryghed og trivsel. Seminardeltagerne har i denne forbindelse mange spørgsmål og synspunkter vedrørende afbureaukratisering og udfordringsret – både af positiv og negativ karakter. Med udfordringsretten kan offentlige institutioner og private leverandører søge dispensation fra gældende regler. Bente Meunier mener, at udfordringsretten bl.a. kan bruges i forbindelse med den såkaldte BUM-model, som er meget brugt på ældreområdet i kommunerne. BUM står for Bestiller-Udfører-Modtager. Modellen går ud på at adskille funktioner fra hinanden, f.eks. myndighedsfunktionen fra den udførende enhed, der leverer ydelserne til borgerne.

Elektroniske låse og specielle senge

Bente Meunier skitserer forskellen på velfærdsteknologi,

som er brugerorienterede teknologier og ABT-teknologi (arbejdskraftbesparende teknologi), som sigter mod besparelser og frisættelse af medarbejderressourcer. Om velfærdsteknologi har en undersøgelse vist, at mange borgere hellere vil benytte sig af teknologi i stedet for hjælpere.

Servicestyrelsen samarbejder med forskellige kommuner om to projekter om ABT-teknologi på ældreområdet: Det ene handler om elektroniske låse, der kan give plejepersonalet adgang til borgernes hjem via personalets PDA eller mobiltelefon. Det andet om en speciel seng, der selv kan vende og dreje borgeren. En deltager synes, projekterne er spændende og glæder sig til at se resultaterne.

God mad – godt liv

Dårlig ernæringstilstand hos ældre medfører nedsat funktionsevne og øget sygelighed. Projekt "God mad – godt liv", som handler om kvalitet i maden, er et udviklingsprojekt under Servicestyrelsen. Projektet er et samarbejde mellem en række kommuner og Servicestyrelsen bl.a. med udformning af redskaber til at lave en mad- og måltidspolitik, handleplaner og kvalitetssikring. Det er vigtigt, at ældre, især plejekrævende ældre, får ernæringsrigtig mad, og at de får, hvad de ønsker og har lyst til. DANSKE ÆLDRE RÅD er repræsenteret i projektets følgegruppe.

Der er blandt seminardeltagerne debat om den mad, der serveres på plejecentrene og hos borgere, der modtager mad fra kommunal udbringning. Ældrerådene skal arbejde for og være opmærksomme på, at det er god mad, der bliver serveret, og fokusere på de ældre, der er underernærede. Flere deltagere fortæller, at de uanmeldt er kommet til prøvespisning på plejecentrene. Det har givet gode resultater.

Mange andre emner bliver diskuteret – loft på madpris, plejeboligbehov, sammenhængende patientforløb mm.

For referat: Bestyrelsesmedlem Tenna Henriksen og tidligere bestyrelsesmedlem Hanne Vedersø.

Seminar 2: Den gode visitation

*Birgitte Vølund, sygeplejerske og selvstændig konsulent,
e-mail: birgitte.voelund@gmail.com
hjemmeside: www.bvoelund.dk*

Birgitte Vølund fortæller om de problemer, der kan være ved en kommunal visitation. Visitatoren skal bedømme borgeres behov for hjælp ud fra deres funktionsevne, ressourcer og udviklingsmuligheder. Hjælp og ydelser skal altid gives efter en konkret og individuel vurdering. Visitatoren har ansvaret for at kunne dokumentere borgerens individuelle behov samt at sikre, at borgeren får de ydelser fra kommunen, som han/hun er berettiget til efter lovgivningen. Visitator skal derfor vide hvilke muligheder, der findes i lovgivningen.

Borgeren skal have et varigt mén for at blive visiteret til en ydelse. Et dilemma er, at al visitation beror på et skøn – en af visitators vigtigste opgaver er derfor at sikre borgerens retsstilling og informere denne om klage muligheder over visitationen. De samme regler gælder for handicappede og borgere med nedsat funktionsevne.

Et kompliceret samspil

Birgitte Vølund kalder visitator for en producent: Visitator producerer livskvalitet igennem tildeling af konkrete ydelser, aktiviteter i kommunen og producerer også et indhug i budgetterne. En visitation er dermed

et kompliceret samspil mellem visitator, udfører, borger/pårørende og lovgivningen. Udover de forskellige interesser skal visitator også tage hensyn til: Lovgivning, de kommunale kvalitetsstandarder og ressourcer – både de menneskelige og måske især de økonomiske. Birgitte slog dog fast, at de kommunale kvalitetsstandarder ikke kan sammenlignes med en lov. De er ikke juridisk bindende.

Visitator har en svær rolle, fordi de andre parter har forudbestemte forventninger om visitationens udfald. Borgernes forventninger til den hjælp og de ydelser kommunen kan tilbyde, ligger ofte betydelig højere, end det, som bliver resultatet af visitationen. En visitator har en ofte utaknemmelig opgave med at informere borgeren om processen, der ofte misforstås, især af de pårørende, der ønsker mere hjælp, da de ofte betragter deres familiemedlemmer som meget svagelige. For at den gode visitation skal lykkes, er det nødvendigt, at borgeren selv er vidende om processen, og at man ikke taler forbi hinanden.

For referat: Bestyrelsesmedlem Toni Kyhl og bestyrelsesmedlem Jørgen Tved.

Seminar 3: Det gode demensforløb

Gitte Grønborg Kirkegaard, sygeplejerske og demens-konsulent, Kolding Kommune, e-mail: giki@kolding.dk

Til indledning illustrerer Gitte Grønborg Kirkegaard forskellen mellem at have en demenssygdom og almindelig glemsomhed med en lille historie: Hun skynder sig hjem fra arbejde, fordi hun skal tisse, skynder sig ind i huset, smider bilnøglerne fra sig og går på toiletet. Næste morgen, da hun skal på arbejde, kan hun ikke finde sine bilnøgler, men hun kan huske, at hun smed dem fra sig dagen i forvejen. Det vil en demensramt person ikke huske – nøglerne vil bare være væk, og det vil være uforståeligt hvorfor.

Fakta om demens

Gitte Grønborg Kirkegaard spørger deltagerne, hvor mange der kender nogle, som er ramt af en demenssygdom. Næsten alle rækker hånden op, og Gitte nikker eftertænksomt. Hun ridser nogle fakta op: Et stadigt større antal personer rammes af demenssygdomme. Det skyldes dels, at den gennemsnitlige levealder stiger, dels at der er større fokus på det i den brede offentlighed, og der derfor er større viden om, hvad det vil sige at være ramt af en demenssygdom. 6 - 7% af borgere over 65 år har en demenssygdom. Den største risikofaktor for at få en demenssygdom er alder – i hvert fald hvis man er under 90 år, herefter flader kurven ud. Flere kvinder end mænd får demenssygdomme, og 60% af alle borgere med en demenssygdom, bor på plejehjem.

Tidlig diagnosticering

Gitte Grønborg Kirkegaard fortæller om, hvor vigtigt det er tidligt at spotte og diagnosticere demenssygdomme. Jo tidligere der sættes ind med rådgivning, vejledning, støtte mv., jo bedre. Ved tidlig diagnosticering er der mulighed for at få medicin, så hukommelse og funktionsniveau bevares så lang tid som mulig. Det er ikke muligt at forlænge den demensramte borgers liv,

men der kan gøres meget i forhold til at opretholde en god livskvalitet. En deltager tilføjer, at det er vigtigt at få mulighed for at komme i kontakt med andre demensramte borgere. Gitte Grønborg Kirkegaard understreger vigtigheden af tidlig diagnosticering, da man kan få opklaret, om det man tror, er symptomer på en demenssygdom i virkeligheden er symptomer på en anden sygdom. Depression er den sygdom, der oftest bliver forvekslet med en demenssygdom, men ellers kan symptomerne også være tegn på b12-mangel, blodmangel eller problemer med skjoldbruskkirtlen.

På spørgsmål fra deltagerne svarer Gitte Grønborg Kirkegaard, at en demensudredning består af et trepartssamarbejde mellem praktiserende læge, gerontopsykiater og kommune. Ved mistanke om demenssygdom skal man kontakte egen læge, eller evt. demenskonsulent/demenskoordinator til en uformel snak. Ved tegn på demens sendes patienten videre til en gerontopsykiater, som efter en CT-scanning og samtale stiller en diagnose. Hvis patienten er under 65 år, henvises til en neurolog i stedet for en gerontopsykiater. En deltager foreslår, at man ved mistanke om en demenssygdom kan rette henvendelse til en hukommelsesklinik.

Som en lods på et skib

Gitte Grønborg Kirkegaard forklarer, hvordan en demenskoordinator/demenskonsulent kan hjælpe en demensramt person og dennes pårørende. I de fleste kommuner er der en eller flere demenskoordinatorer. De har en særlig stor viden om demens og rådgiver, vejleder og støtter demensramte personer og pårørende. Demenskoordinatoren kender til kommunens tilbud til demensramte personer og deres familier. Tilbuddene kan omfatte kontakt til en bred vifte af andre relevante fagpersoner, men også kontakt til andre demensramte personer.

Gitte Grønborg Kirkegaard bruger en metafor for at forklare demenskoordinatorens funktion:

Demenskoordinatoren er som en lods på et skib, når der er brug for det – selvfølgelig med respekt for kaptajnen, som er den demensramte person. Lodsens står af, når besætning – dvs. de pårørende – og kaptajnen har fundet kursen igen.

Seminar deltagerne diskuterer magtanvendelse – hvornår kan det være nødvendigt at bruge magt? Gitte Grønborg Kirkegaard mener, at magtanvendelse skal undgås – det er forbudt! I stedet kræver det en særlig indsats for medarbejderne konstant at finde nye løsninger i arbejdet med demensramte borgere. Et eksempel er en dement borger, der ikke vil have børstet tænder. Her gælder det om at finde frem til årsagen – er vandet for koldt? Smager tandpastaen grimt? Hvis man finder en løsning, skal medarbejderne være forberedt på, at

den måske kun dur i en uge, så det handler om at tænke kreativt.

For at sikre et godt demensforløb har Kolding Kommune, hvor Gitte Grønborg Kirkegaard arbejder, udformet en demenspolitik. Hun uddeler demenspolitikken til deltagerne. Den er helt ny, og er lavet med baggrund i de politikker på området, der fandtes i de gamle kommuner, som Kolding Kommune er lagt sammen af. Demenspolitikken er et nyttigt værktøj for demensramte borgere og deres pårørende. Den beskriver de tilbud, kommunen har til borgerne, såvel som medarbejderne, da deres funktionsbeskrivelser er indeholdt i politikken, herunder faglige krav, stillingsområde og arbejdsopgaver.

For referat: Bestyrelsesmedlem John Dybdal og konsulent Lise Sørensen

Seminar 4: Velfærdsteknologi i praksis

Lone Gaedt, fysioterapeut, seniorkonsulent,
Center for Robotteknologi, Teknologisk Institut,
e-mail: lone.gaedt@teknologisk.dk
hjemmeside: www.teknologisk.dk

Lone Gaedt fortæller om de nyeste teknologiske landvindinger, som kan gøre gavn i ældresektoren samt de overvejelser, der følger med. Seminaret balancerer fint mellem fascinationen af det tekniske og de nødvendige økonomiske og etiske overvejelser.

Den demografiske udvikling viser, at man – trods forventet bedre helbred hos ældre – kan imødesee større plejehov. Set i sammenhæng med stor afgang fra arbejdsstyrken i plejesektoren medfører det, at teknologien overvejes som supplement eller alternativ i ældresektoren.

Lone Gaedt pointerer, at etiske overvejelser altid skal være med i billedet, når indførelse af teknologiske hjælpemidler drøftes.

Forskellige slags hjælpemidler

Mange opfatter hjælpemidler som redskaber til at afhjælpe fysiske mangler. Den nyeste udvikling går imidlertid i retning af hjælpemidler på mange andre områder, f.eks. teknologier for:

- hukommelse og tidsorientering (talende ur, pilleæske med signal, huskebipper)
- kommunikation telefoni og sporing (telefon med billeder, let betjent mobil, sporingsmobil)
- aktivitet og velvære (talende fotos, DAB-radio)
- sikkerhed og tryghed (komfurvagt, stolealarm, senge- og toiletvagt)
- husholdningsrobotter (robotstøvsuger, plæneklipper, gulvasker og -mopper)
- robotter for personlig hjælp (både til personlig brug og for hjælpere)

En deltager sætter spørgsmålstegn ved kvaliteten, når det er en maskine i stedet for et menneske der f.eks. støvsuger.

Robotsælen Paro

Lone Gaedt fremhæver robotsælen Paro, som Teknologisk Institut har et projekt omkring. Den er et eksempel på en teknologi for aktivitet og velvære. Sælen er lille, sød og blød, elsker at blive kælet med og reagerer på berøringer og tale. Desuden kan den hverken fælde eller tisse, og dens overlevelse afhænger ikke af regelmæssige måltider og lufttiture, som et levende kæledyr. Paro kan indgå i dagligdagen på et plejecenter. Erfaringer med Paro tyder på, at den kan bruges terapeutisk lige fra at stimulere sproget til at bremse aggressivitet, hvilket betyder, at den hindrer magtanvendelse. Et problem, der kan opstå, er, at beboere på plejecentre kan få ejerskabsfølelser for Paro, hvilket kan skabe splid og strid.

Ved et tidligere indlæg på konferencen var robotsælen blevet kritiseret for at være uetisk. "Hvis den demente får det bedre, så er det etisk i orden", konkluderer Lone Gaedt.

Lone Gaedt fortæller om nye teknologier, som skal overvejes ud fra et etisk perspektiv – f.eks. robotter for personlig hjælp.

For referat: Bestyrelsesmedlem Anker Andersen og næstformand Jens Erik Madsen.

Seminar 5: Det gode plejehjemsophold starter med en god indflytning

Connie Engelund, sygeplejerske, direktør for den selv-ejende institution Holmegårdsparken, Charlottenlund, e-mail: ce@holmegaardsparken.dk
hjemmeside: www.holmegaardsparken.dk

Connie Engelund, direktør for Danmarks ældste plejehjem Holmegårdsparken, gennemgår kronologisk, hvordan en indflytning på Holmegårdsparken håndteres og ikke mindst, hvordan et helt plejehjemsophold forløber. Hun lægger vægt på, at den bedste forudsætning for et plejehjemsophold er, at det starter godt – allerede inden beboeren flytter ind.

Inden opholdet

Den kommende plejehjemsbeboer oplever ofte i en lang periode at have et stigende behov for hjemmehjælp. Ofte er vedkommende meget ensom og oplever pres fra pårørende i forhold til at flytte på plejehjem. Ikke mindst føles lang ventetid og visitationsproceduren opslidende.

Situationen for beboeren og de pårørende

Connie Engelund citerer Søren Kirkegård for at fortælle om det, hun kalder "sandhedens øjeblik": "Vil du i sandhed føre et menneske fra et sted til et andet, må du passe at møde ham, der hvor han er". Og det er netop, hvad de bestræber sig på på Holmegårdsparken.

Connie Engelund mener, at det er vigtigt at fokusere på beboerens situation, blandt andet at beboeren kan lide under tab af:

- Selvbestemmelsesret
- Selvstændighed
- Social prestige
- Hjem igennem mange år
- Fysisk/psykisk førlighed

På Holmegårdsparken er fokus på, at det som ældre og svagelig kan være svært at skabe sociale kontakter. Connie Engelund mener, at der ofte er brug for en medarbejder til at starte samtaler og aktiviteter. Hun fortæller, at personalet før indflytningen på Holmegårdsparken mest har kontakt med den kommende beboers pårørende, da kun cirka 10% af de ældre selv er på besøg på plejehjemmet inden indflytning.

Rundvisning

Man gør meget ud af rundvisningen af den kommende beboer og dennes pårørende. Der afsættes minimum en time til en rundvisning, som altid varetages af en fag-

person. Connie Engelund lader ikke folk nøjes med at 'kigge forbi' – hun vil have lov til at give besøgende et mere dækkende indtryk af Holmegårdsparken. Hun fortæller stolt, at det på rundvisninger ofte bemærkes, at beboerne ser pæne og rene ud, samt at der er en god atmosfære på stedet.

Efter den grundige rundvisning er der en dialog, hvor de faktiske forhold i form af normering, økonomi etc. bliver gennemgået. Connie Engelund pointerer, at det frem for alt er vigtigt at lytte til den nye beboers historie, da det er en vigtig faktor for, at beboeren får et godt ophold.

Målsætning

Connie Engelund gennemgår målsætningen for Holmegårdsparken: Her lægges vægt på en respektfuld og omsorgsfuld omgang med beboerne med individuel pleje og omsorg med udgangspunkt i den enkelte beboers livshistorie. Frem for alt skal medarbejderne lytte til beboeren og beboerens historie. Andre af plejehjemmets kendetegn er god basal hygiejne, at beboerne er velklædte, at de får sund afvekslende kost samt at den er smukt anrettet og afpasset den enkelte. Desuden er det vigtigt, at der er smukke omgivelser både inde og ude, at der foregår afvekslende aktiviteter, der stimulerer, bevarer og vedligeholder de personlige ressourcer samt at der er opmærksomhed om, at der er en værdig livsafslutning.

Connie Engelund mener, at SOSU-uddannelsen er den ringeste uddannelse, man kan få i Danmark, og at den slet ikke matcher den viden, en plejehjemsmedarbejder skal have. Dog mener hun, at mange medarbejdere yder en utrolig omsorg for plejehjemsbeboerne.

For referat: Tidligere bestyrelsesmedlem Hanne Vedersø og studentermedhjælp Louise Scheff Hansen.

Seminar 6: Liv i køkkenet – madlavning i små boenheder

Birgitte Højlund, ergoterapeut og projektleder, Social- og Sundhedsskolen Herning, e-mail: b.hoejlund@live.dk.

Birgitte Højlund præsenterer de første erfaringer fra projekt "Liv i køkkenet", der er støttet af Erhvervs- og Byggestyrelsen. Udgangspunktet for projektet er, at der sjældent laves mad i de mange boenheder, der er udstyret med godkendte køkkener. En undersøgelse fra Velfærdsministeriet fra 2008 viser, at 28% af alle plejeboliger er organiseret som leve- og bomiljøer. En undersøgelse fra KL viser, at 37% af beboerne i leve- og bomiljøerne får mad, der er lavet fra bunden, mens kun 11% af plejehjemsbeboerne får dette. Ud af de 57 kommuner, der har svaret på undersøgelsen, laves der mad fra bunden i 19 kommuner, mens 22 kommuner slet ikke gør det. Birgitte Højlund mener, at mange ældre, også demensramte, gerne vil og også kan udføre køkkenarbejde. Og endnu vigtigere: De føler stor tilfredsstillelse derved.

Projektets mål er at bidrage til at bevare den decentrale madlavning i leve- og bomiljøerne og at sprede gode ideer til, hvordan man kan lave mad i flere af disse køkkener og dermed sprede liv og glæde i hverdagen for beboere og personale.

En del af projektet er at lave en film om forskellige måder at lave mad på i leve- og bomiljøer.

Udfordringer ved at lave mad i små boenheder

Der er tre store udfordringer ved at lave mad i små boenheder:

- Madens kvalitet
- Økonomi og tid
- Inddragelse af beboerne

Hvad angår madens kvalitet, er der brug for solid viden om både ernæring og madlavning. Madlavning er ikke som tidligere en del af kvinders almene dannelse. Det skal læres, så de småt spisende får kraftigere kost, og de overvægtige får sundere, fedtfattig mad og så fremdeles.

Hvad angår økonomi og tid er det en motiverende faktor, hvis plejepersonalet selv har ansvar for økonomien - f.eks. har egen kostkasse – frem for de ufleksible store fællesindkøb. Der er ingen eksakt viden om, i hvilken grad det er billigere eller dyrere at lave mad i de små

boenheder. Hjælp til madlavning er ikke en ydelse, der kan bevilges, så beboerne må selv betale for at få maden tilberedt. De fleste ledere kan ikke sige, hvordan fordelingen mellem råvarer og personaletimer ser ud.

Hvad angår inddragelse af beboerne tager det tid, og der er mange "gode" undskyldninger for at lade være. Nogle steder viser det sig dog, at demente beboere kan være med. Det handler således meget om personalets holdning og handling. Birgitte fortæller et sjovt eksempel, hvor beboerne mente, at plejepersonalet var bedre til at fastlægge madplanen. Men da ris blev foreslået som tilbehør for sjette gang, begyndte beboerne selv at komme med deres forslag. Et andet eksempel på deltagelse er, hvor personalet stillede tallerkener og bestik frem, og straks gik beboerne i gang med at dække bordet. Der findes flere solstrålehistorier om mere eller mindre demente beboere, der er blomstret op efter at have påtaget sig opgaver i køkken og spiselokale. Mange kan skrælle kartofler, skrabe gulerødder, skære løg, piske flødeskum og meget andet, som tidligere har været en naturlig del af deres dagligdag.

Det tager tid, men giver glæde og samvær

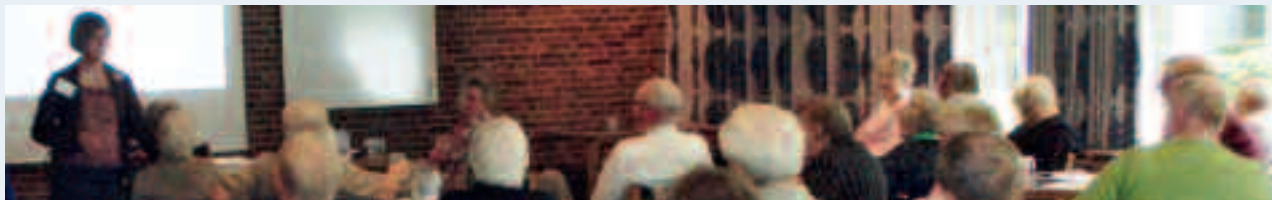
Birgitte Højlund har en hel liste over opgaver, som beboerne kan varetage, så som at smøre mad, planlægge menu, vaske op, smage mad til, plukke køkkenurter, være med på indkøb, røre fars o.l.

På seminardeltagernes skeptiske indvendinger, svarer hun, at det er, som når man inddrager børn i køkkenarbejde – det tager lidt længere tid. Men det giver glæde og samvær, mens det står på. Det er liv på et sted, hvor livet ellers nemt kan gå i stå for den enkelte.

Birgitte Højlund slutter seminaret med opfordringer til ældrerådene:

- Spørg beboerne, hvad de helst vil!
- Støt de ledere, der brænder for, at maden laves decentralt
- Pres på for at der bliver et sagligt grundlag for at træffe beslutninger om madproduktionen i kommunen. Bed om tal, der kan sammenlignes.

For referat: Bestyrelsesmedlem Inge Lorentzen og sekretariatsleder Marianne Lundsgaard.

Stemningsbilleder

fra ældrepolitisk konference 2009

Seminar 7: Tilgængelighed som nøglebegreb

Jurist Lene Maj Pedersen, konsulent ved Center for Ligebehandling af Handicappede, hjemmeside: www.clh.dk

Lene Maj Pedersen indleder sit foredrag med det slående faktum, at der ikke findes nogen lov, der forbyder diskrimination af handicappede. Der findes kun en lov imod diskrimination af handicappede på arbejdsmarkedet.

Center for Ligebehandling af Handicappede er en selvstændig institution under Indenrigs- og Socialministeriet samt sekretariat for Det Centrale Handicapråd. Det tager sig af sager, som omfatter folk med tilgængelighedsbesvær. Lene Maj Pedersen arbejder her som jurist, hvor hun varetager lovmæssige sager angående tilgængelighed.

Tilgængelighed – fysisk og kommunikativt

Lene Maj Pedersen indleder med at spørge forsamlingen: Hvad er tilgængelighed? Der kommer mange bud. Næsten de fleste deltagere har noget på hjertet. Specielt én af deltagerne svarer entydigt på Lene Maj's spørgsmål: "Tilgængelighed er, at alle skal kunne deltage i samfundet på lige vilkår."

Lene Maj Pedersen opdeler begrebet tilgængelighed i to kategorier; tilgængelighed i kommunikativ forstand og tilgængelighed i fysisk forstand. Den kommunikative tilgængelighed er ikke synlig, og er derfor et ofte overset begreb. Hun giver som eksempel på kommunikativ tilgængelighed, at man som borger ikke er på lige fod med alle andre, hvad informationer angår, hvis man ikke har internet.

Om fysisk tilgængelighed, nævner Lene Maj Pedersen blandt andet, at det er en menneskeret at kunne komme rundt overalt, uanset om man er 10 eller 80 år. I denne forbindelse opfordrer Lene Maj Pedersen ældrerådene til, at undersøge hvilke barrierer der er i den enkelte kommune for de ældre og handicappede og gå videre med sagen til kommunen.

Ligebehandlingsprincippet

Et begreb, som ligger Lene Maj Pedersen meget på sinde, er ligebehandlingsprincippet. Dette princip betyder, at alle sikres lige muligheder tilgængelighedsmæssigt. Dog betyder ligebehandlingsprincippet ikke, at alle mennesker skal behandles ens. Ligebehandling vil ofte betyde en forskelsbehandling af mennesker for at imødekomme det enkelte menneskes behov.

På seminaret er en livlig debat, og seminardeltagerne kommer med en række eksempler på manglende tilgængelighed:

- En kørestolsbruger kan for eksempel ikke benytte busser uden hjælper, da en eventuel lift skal betjenes manuelt, og denne opgave påtager buschaufføren sig ikke.
- Skrivelser fra kommunen bør tilbydes på papir, da ældre med funktionsnedsættelse på grund af gig og andre sygdomme ikke har fysisk mulighed for at betjene en computer.
- Det blev anbefalet at bruge skrivetolke ved borgermøder og lignende arrangementer, så personer med nedsat hørelse kan følge med ved at læse, hvad der bliver sagt, på en tavle.
- Mange ældre med funktionsnedsættelse har problemer med at få tømt deres postkasse. Det samme gælder, når de skal have affald båret hen til skraldespanden eller container.
- Det er også et stort problem for ældre med nedsat gangfunktion, at trappetrinene til tog er for høje, især når man samtidig også skal bære på bagage ved ind- og udstigningen.
- En deltager nævnte, at mange kirker heller ikke er særlig tilgængelige for ældre, der enten bruger stokke, rollator eller kørestol. Det er ikke nok, at der kan lægges løse ramper ud ved trapper til indgangen, hvis der fra parkeringspladsen og hen til våbenhuset er et tykt lag løst grus, som er næsten umuligt at forcere.

Endelig fortæller Lene Maj Pedersen hvor ældrerådene kan søge mere information om regler indenfor tilgængelighed for at kunne yde en optimal indsats i deres kommune indenfor tilgængelighedsområdet – hun henviser bl.a. til planloven samt til hjemmesiderne www.itst.dk, www.handicapmainstreaming.dk og www.ebst.dk

For referat: Bestyrelsesmedlem Tove Hygom og studentermedhjælp Louise Scheff Hansen.

Seminar 8: Nye sundhedsfremmende strategier for et aktivt ældreliv – erfaringer og ideer

Tove Madsen, Forkvinde, Landsforeningen for Ansatte i Sundhedsfremmende Forebyggende Hjemmebesøg (SUFO), hjemmeside: www.sufo.dk

Tove Madsen står i spidsen for en landsforening, der i det daglige arbejder med sundhedsfremmende og forebyggende hjemmebesøg til ældre over 75 år. Ankestyrelsen har lavet en undersøgelse, der viser, at gruppen, der arbejder med forebyggende hjemmebesøg, er tværfaglig, dog er 80% sygeplejersker.

Hjemmebesøgene er baseret på en lovgivning fra 1996. Loven siger, at alle ældre over 75 år skal tilbydes forebyggende hjemmebesøg mindst to gange årligt. I 2005 blev loven ændret til, at borgere, der modtager både praktisk og personlig hjælp, ikke længere skal tilbydes forebyggende hjemmebesøg.

En utraditionel tilgang

Et forebyggende hjemmebesøg er et uopfordret, men ikke uanmeldt, besøg i eget hjem. Formålet er at drøfte den pågældende borgers aktuelle livssituation. Hjemmebesøgene skal altså hjælpe de ældre til bedre at udnytte egne ressourcer og bevare funktionsniveauet længst muligt. De forebyggende hjemmebesøg er et fristed til refleksion over den ældres og hjemmebesøgerens fælles iagttagelser. Alle temaer kan tages op, og gerne temaer kendetegnet af, at der ikke skal tages beslutninger. I hjemmebesøget reflekteres og iagttages uden fordring om at nå til konkrete beslutninger. Hjemmebesøgene har primært fokus på ressourcer, livskvalitet og tryghed. Forebyggende hjemmebesøg har en utraditionel tilgang, fordi man tager udgangspunkt i, hvad folk gør godt i stedet for "fejlfinding". Besøgene skal bidrage til borgers tryghed og trivsel. Det er en u håndgribelig ydelse, som er svær at måle på – hvilket er usædvanligt i en tid, hvor målinger og kontrol er omsiggribende.

Den metode, medarbejderne benytter ved de forebyggende hjemmebesøg, er samtale om borgerens interesser. Ud fra denne samtale kan der opstå refleksion over, hvad der er positivt og negativt i borgerens liv med særligt fokus på sundhed og – om nødvendigt – måske motivation til at leve et sundere liv. Det handler om at få afgrænset og præciseret, hvilke muligheder kommunen kan tilbyde borgeren. Medarbejderne skal have god viden om og holde sig ajour med, hvilke muligheder der er i kommunen, hvordan samarbejde kan skabes og

udvikles på tværs af eksisterende tilbud, og hvad der evt. kan udvikles af nye initiativer med samarbejdspartnere for at hjælpe borgeren bedst muligt.

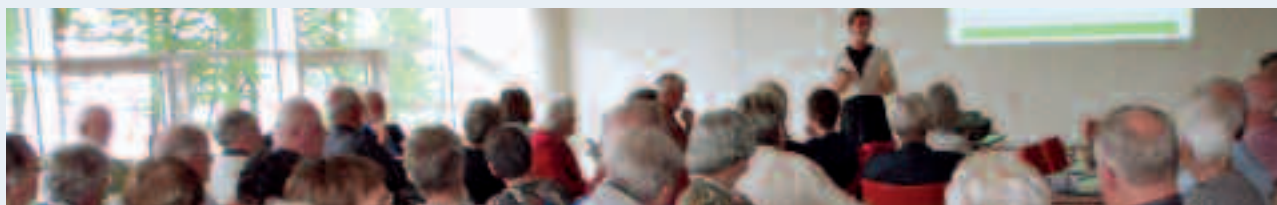
Noget af det, medarbejderne lægger vægt på ved de forebyggende hjemmebesøg, er at understrege, hvor vigtigt det er for borgerens sundhed at bevare kontakten til andre mennesker. Nogle ældre sidder alene og kommer aldrig ud. Medarbejderne prøver at motivere f.eks. til at møde op i dagcentre – her er der mange muligheder for social kontakt, og centrene har et dårligere ry, end de fortjener. Samarbejde og kontakt med eksisterende tilbud, f.eks. læge, sygeplejerske, demenskoordinatorer, pensionistorganisationer, ældreråd mv., er en vigtig del af de forebyggende hjemmebesøg.

God idé med besøg ved overgangsfaser

Tove Madsen mener, at et problem ved de forebyggende hjemmebesøg er, at mange fravælger dem. Mange borgere tænker: "Hvorfor skal jeg have besøg, når jeg er velfungerende?" og fravælger muligheden. Derfor ryger invitationer til at modtage et forebyggende hjemmebesøg ofte ud med reklamerne. Men pointen er netop, at hjemmebesøget afvikles, før borgeren får helbreds mæssige problemer, så det kan virke forebyggende. Hjemmebesøget virker mest forebyggende, før borgeren bliver afhængig af andres hjælp. Det er en god idé med et forebyggende hjemmebesøg ved overgangsfaser, som f.eks. ved flytning, konstatering af sygdom eller ægtefælles død. Her er det naturligt at reflektere over egne muligheder, og en forebyggende medarbejder kan komme med nyttige input.

SUFO anbefaler, at invitationer til et forebyggende hjemmebesøg sendes ud med et forslag om dato og tid. På den måde er besøget tiltrettelagt for borgeren og dermed sværere at afslå. En seminardeltager fortæller, at kommunen indtil for nylig havde samme praksis med tids- og datoangivelse, men da kommunen fattes penge, sendes invitationerne nu uden angivelse af dato og tid. Dermed håber man at kunne spare medarbejdertimer. Tove Madsen synes, det er ærgerligt, især fordi primær forebyggelse på sigt kan vise sig at være en fornuftig investering både på individ- og samfundsniveau.

For referat: Bestyrelsesmedlem Bent Aage Rasmussen og konsulent Lise Sørensen.

Seminar 9: Vellykket aldring trods svækkelse

Annette Johannesen, ergoterapeut med speciale i gerontologi, Videnscenter på Ældreområdet, hjemmeside: www.geroinst.dk

Annette Johannesen har gennemført undersøgelsen "Vellykket aldring hos fysisk svækkede gamle". Annette fortæller levende om resultaterne i løbende dialog med deltagerne på seminaret.

I undersøgelsen indgår to grupper: "Overlevere", der er over 85 år, og "mesteroverlevere", der blev interviewet, da de var over 90 år.

Undersøgelsen af "overleverne" satte særligt fokus på helbred, sundhed, sociale kontakter samt tidsfordriv/tidsforbrug. "Overleverne" gav udtryk for, at hverdagens gøremål omkring hus og have fylder det meste af tiden. Børn og børnebørn fylder meget. Det er vigtigt at komme ud og væk hjemmefra, og det betyder også noget at kunne hjælpe andre mennesker. Gennemgående er, at de forskellige gøremål tager længere tid end tidligere, og at der er tale om en skrøbelig balance for at opretholde en god hverdag.

Annette Johannesens konklusion på analysen er, at svækkede 85-årige er markant mere tilfredse, hvis de;

- fortsætter med sædvanlige gøremål
- bor i almindelig bolig
- klarer sig uden hjælp
- er i stand til at handle selv.

Men det kan også konkluderes, at svækkelse opleves forskelligt.

Ud fra konklusionen ridser Annette nogle dilemmaer op:

- Ønsket om at bo i egen bolig indebærer risiko for at blive isoleret – men at bo i ældrecenter er ingen garanti for socialt netværk eller fællesskab.
- Hvorfor bo i bebyggelser sammen med andre ældre? Hvorfor ikke bo i bebyggelser med andre generationer? Spørgsmålet er individuelt: "Hvor vil jeg flytte hen – til hvem?"

"Mesteroverleverne", som udgøres af 90-årige, oplever i høj grad en vekselvirkning mellem fremgang og tilbagegang. Undersøgelsen viser, at løbende vedligeholdelsestræning har betydning både for livskvaliteten og for selvhjulpetheden. Det samme gælder mulighed for aktivitetstilbud.

"Mesteroverlevernes" gode råd er:

- Hold dig i gang og sørg for at komme ud!
- Accepter situationen og nyd det, du kan!
- Der er stadig brug for dig!

Annette Johannesen

konkluderer, at også for disse

gamle er noget af det vigtigste at kunne gøre ting selv og komme udenfor hjemmets fire vægge. Hindringer for dette er tab af førlighed, syn, hørelse og hukommelse – det kan afhjælpes med følgeskab. Færdigheder kan genvindes ved træning, men træningen skal holdes ved lige. For at sikre borgerne et aktivt og deltagende liv, må svækkede ældre have hjælp til at holde sig i gang.

For de 90-årige er det et dilemma, at en rollator for nogle er ensbetydende med, at man selv kan handle og deltage aktivt i det sociale liv, mens den for andre er en hindring for mere træning og bedre førlighed.

Seminar deltagerne drøfter spørgsmål, som "når der nu er en vekselvirkning mellem fremgang og tilbagegang, bruger vi så midlertidig hjælp nok?", "definerer vi varig hjælp tilstrækkelig fleksibelt?" og "er visitationen for meget skrivebordsarbejde?".

Undervejs dukker der praktiske eksempler op fra deltagerne bl.a. fra et forsøg på Fyn, hvor det viste sig, at mere selvbestemmelse er lig med mindre hjælp og mere stolthed. I andre kommuner laves livsstilsforbedringer, hvor den ældre deltager i visse opgaver sammen med sin hjemmehjælper. I en kommune har man opsat tre drejebænke til glæde for fem mænd og deres 88-årige instruktør.

Annette Johannesen minder slutteligt deltagerne om, at der er god mening i at forebygge tab af ressourcer samt at genvinde tabte ressourcer, men at det er vigtigt altid at huske på, at vi har individuelle behov.

For referat: Bestyrelsesmedlem Tove Hygom og formand Kirsten Feld.

Undersøgelser og publikationer

Længst muligt i eget liv

I stedet for at sætte sig i stolen og lade hjemmehjælperen støvsuge og rede senge gør en del ældre i Fredericia selv arbejdet. Det er resultatet af projekt "Længst muligt i eget liv" i Fredericia Kommune. Projektet søger at udvikle en ny model for samspil mellem den ældre borger og kommunen om hverdagsrehabilitering.

"Længst muligt i eget liv" handler om, hvordan fysiske og sociale evner kan fastholdes og styrkes, så aldersbetinget svækkelse udskydes. Gennem projektet kan ældre borgere opleve at få en højere livskvalitet samtidig med, at deres behov for kompenserende hjælp og pleje udskydes. Indtil nu er 36 ud af 65 ældre i pro-

jektet blevet i stand til at klare sig helt uden hjemmehjælp. "Kommunen har sat op til en million kr. af til projektet, og de penge har formentlig tjent sig ind i løbet af i år. De sparede penge kan så i stedet bruges til noget andet på ældreområdet", fortæller formand for socialudvalget i Fredericia Kommune, Henning Due Lorentzen.

Fra ældreråd til ældreråd

Alt for mange medarbejdere hos hjemmehjælpsmodtagere

Årsrapport fra Københavns Kommunes Sundheds- og Omsorgsforvaltning viser, at hver tredje ældre, som modtager hjemmepleje i kommunen, får besøg af 10 - 20 forskellige medarbejdere i løbet af en måned. Formand for de københavnske ældreråd, Bent Johansen, kalder det for en skandale. Ældrerådene mener, at kommunerne kan tage ved lære af sygehusene, hvor man har indført en ordning med kontaktsygeplejersker. Noget lignende kunne indføres i den kommunale hjemmepleje, foreslår ældrerådernes formand Bent Johansen.

NEDTÆLLING

(Pr. 15. juni 2009)

Nu er der...

156 dage til d. 17. november 2009
hvor der er kommunalvalg og mindst 13 ældrerådvalg.

De fleste ældreråd (74) holder valg i sidste kvartal af 2009, mindst 39 i november måned.
I alt afholdes ældrerådvalg i 80 kommuner i 2009.

Nyt fra DANSKE ÆLDRE RÅD

Nye medlemmer af bestyrelsen

374 stemmeberettigede og knap 100 ikke stemmeberettigede ældrerådsmedlemmer mødte op på DANSKE ÆLDRE RÅDs repræsentantskabsmøde d. 6. maj 2009.

Fire nye bestyrelsesmedlemmer blev valgt ind:
Sonja Minor Hansen (region Hovedstaden)
Jytte Madsen (region Sjælland)
Niels Jørgen Lundsgaard (region Midtjylland)
Gudi Skaaning Skovmose (region Nordjylland)

Desuden blev der valgt personlige stedfortrædere for bestyrelsens medlemmer.

Lister over bestyrelse og personlige stedfortrædere kan ses på DANSKE ÆLDRE RÅDs hjemmeside www.danske-aeldreraad.dk, Organisation, Bestyrelse

Beretninger, udtalelse, referat fra repræsentantskabsmødet findes under punktet Organisation, Repræsentantskab, Repræsentantskabsmøder

Nyt fra bestyrelsen

Den nye bestyrelse i DANSKE ÆLDRE RÅD holdt konstituerende møde d. 26. maj 2009 i Vejle. Bestyrelsen konstituerede sig på følgende måde: Jens Erik Madsen blev genvalgt som næstformand. Forretningsudvalget blev genvalgt og ser ud, som følger: Kirsten Feld, Jens Erik Madsen, John Dybdal, Preben Jønsson, Bent Aage Rasmussen

På mødet blev det besluttet, at DANSKE ÆLDRE RÅD udsender en generel folder om ældrerådvalg til ældrerådene umiddelbart efter sommerferien.

**Jernbane Allé 54, 3. th.
2720 Vanløse**

Tlf. 3877 0160
info@danske-aeldreraad.dk
www.danske-aeldreraad.dk

**Nyhedsbrevet er udgivet af
DANSKE ÆLDRE RÅD**

Oplag: 2.000
ISSN 1903-0495 (Papirform)
ISSN 1903-0509 (Online)

Næste nr.: September 2009

DANSKE ÆLDRE RÅD

Formand Kirsten Feld
Tlf. 4632 1886 Mobil: 4015 5298

Næstformand Jens Erik Madsen
Tlf. 8648 1151 Mobil: 2161 0737

**Ansvarshavende
Kirsten Feld**

Redaktion
Marianne Lundsgaard
Lise Sørensen

Sekretariatet
Marianne Lundsgaard
Sekretariatsleder
ml@danske-aeldreraad.dk
Tlf. 3877 0162

Karin Kirchherr
Bogholder/kursussekretær
kk@danske-aeldreraad.dk
Tlf. 3877 0161

Lise Sørensen
Konsulent
ls@danske-aeldreraad.dk
Tlf. 3877 0164

Tryk
Kailow Graphic

Ældrerådene hædrer markant personlighed

Forhenværende rådmand i Århus kommune Jens Arbbjerg Pedersen har modtaget Ældrerådernes Hæderspris 2009. Prisen blev overrakt af Kirsten Feld, formand for DANSKE ÆLDRE RÅD på repræsentantskabsmødet. Jens Arbbjerg Pedersen modtog stående ovationer fra 500 aktive ældrerådsrepræsentanter.

Trods et beskedent ydre er Jens Arbbjerg Pedersen en markant personlighed, hvis hjerte banker for ældreområdet. Han har været rådmand for socialforvaltningen i Århus gennem 22 år og formand for Sammenslutningen af Sociale udvalg i 12 år. Derved har han haft hele det sociale område i kommunerne på tæt hold, men ældreområdet var og er stadig hans hjertebarn.

I sit politiske virke har Jens Arbbjerg Pedersen lagt vægt på brugerindflydelse og respekt for borgeren.

Konkret har han bl.a. været med til at omdanne plejehjem til plejeboliger i lokalcentre med plads til mere privatliv og nærvær. Han har også været medlem af Ældreboligrådet, som hører under Indenrigs- og Socialministeriet.

Jens Arbbjerg Pedersen var efter sin politiske karriere i Århus blandt andet primus motor i etableringen af Sammenslutningen af Ældreråd i Danmark (i dag DANSKE ÆLDRE RÅD).

Det var derfor også en markering af DANSKE ÆLDRE RÅDs 10 års jubilæum, da formand for DANSKE ÆLDRE RÅD, Kirsten Feld, overrakte Jens Arbbjerg Pedersen hædersprisen på DANSKE ÆLDRE RÅDs repræsentantskabsmøde d. 6. maj 2009 på Hotel Nyborg Strand.

Jens Arbbjerg Pedersen holdt en kort takketale. Han syntes, det var flot at se, hvordan ældrerådene bakker op om deres landsorganisation. Afsluttende opfordrede han ældrerådsmedlemmerne til at fortsætte deres gode arbejde: "Fremover bliver der også brug for en håndfast indsats for at tilgodese den tredjedel af befolkningen, som I nu engang repræsenterer".

DANSKE ÆLDRE RÅDs aktiviteter, kalender 2009

Juli

13. - 24. Sekretariatet ferielukket begge dage inkl. (uge 29+30)

August

14. Møde mellem Danske Regioner v. Bent Hansen, repræsentanter fra regionsældreråd og DANSKE ÆLDRE RÅD
26. FU-møde

September

24. - 25. Bestyrelsesseminar

Oktober

22. Møde mellem DANSKE ÆLDRE RÅD og regionsældrerådene
27. Ældrepolitisk konference, Vingstedcentret

November

4. FU-møde
24. Bestyrelsesmøde